

סיפור ר' יוסף דילה ריינה וגלגוליו בספרות העברית

מיכל אורון
אוניברסיטת תל-אביב

סיפורו של ר' יוסף דילה ריינה עבר גלגולים רבים בתרבות העברית למן המאה ה-י"ד. במרכזו עומדת דמות של מקובל, מאגיקון השואף לקרב ולהביא את הגאולה באמצעים מאגיים אך נכשל בשלב האחרון למעשיו. כישלונו דוחה את בוא הגאולה ולא עוד אלא שהוא עצמו נופל בשבי כוחות הרע. שעבודו המוחלט בא לידי ביטוי בהפקרותו המינית. בכוח קסמיו הוא מזמן לביתו בלילות את אשת מלך יון אשר אינה מודעת לנעשה עימה, אך חשה כי דברים משונים קורים לה בלילות. כשהוא נתפס ובאין ברירה אחרת בידו הוא מאבד עצמו למות.

הסיפור העממי הלך והתעבה במרוצת הדורות בד בבד לצדן של עדויות ודברים שנאמרו אודותיו על ידי אישים ברי סמכא כמו רמ"ק האר"י ור' חיים ויטל.

במאה הי"ז הוא מופיע כיצירה ספרותית, בסיפור שנתחבר על ידי שלמה נווארו, יהודי מצפת שהתנצר. נוסח זה נדפס בעיבודים שונים פעמים רבות. לאחר כשלון התנועה השבתאית והמרת הדת של מנהיגה: שבתי צבי, הופיע נוסח חדש של הסיפור ביידיש(נוסח ליב בן עוזר- שנחקר ותורגם לעברית בידי זלמן שז"ר).

דמותו של ר' יוסף דילה ריינה הרשימה יוצרים רבים. ש"י עגנון סיפר בהזדמנויות שונות כי השיר הראשון שפרסם היה שיר ביידיש אודות ר' יוסף דילה ריינה. סיפורו של ר' יוסף דילה ריינה מופיע ביצירותיהם של: יהושע בר יוסף(עיר קסומה, כתונת הפסים) ש"י עגנון(קורות בתינו) ודן צלקה(מעשה בר' יוסף דילה ריינה ביש המזל).

ההרצאה תתמקד בתפיסה ובאינטרטפטציה שנתנו הסופרים בני זמננו לדמות זו, ותעסוק בכיוון האידיאולוגי החדש שניתן על ידי המספרים הללו לסיפור המעשה ולרעיונות המצויים בו.